

Ympäristöalan osaamistarpeet nyt ja tulevaisuudessa -seminaari 16.3.2006

Yhteenveto työryhmien keskusteluista

Ympäristöala muuttuu nopeasti. Aikaisemmin tulevaisuuden ympäristöuhkina pidetyt ilmiöt ovat jo nykypäivää ja globaalit ympäristön megatrendit siirtyvät osaksi kansalaisten ja kuluttajien arkea. Kestävän kehityksen haasteeseen vastaaminen edellyttää ympäristöasioiden huomioimista kaikessa toiminnassa. Tulevaisuudessa ympäristöasiat eivät kuulu vain pienen ympäristöasiantuntijoiden joukon työnkuvaan, vaan ympäristöosaaminen on olennainen osa ammattitaitoa kaikilla ammattialoilla.

Ympäristönsuojelulla ja kestävä kehityksen tavoitteella on jo varsin laaja poliittinen ja periaatteellinen hyväksyntä yhteiskunnassa. Ympäristövastuullisuus ja ympäristömyönteisyys ovat työelämässäkin yleisesti tavoiteltuja arvoja. Jotta ympäristön huomioiminen ei jäisi erilliseksi ja irralliseksi tavoitteeksi organisaatioiden toiminnassa, on ympäristöasiat tulevaisuudessa kytkettävä entistä kiinteämmin osaksi toiminnan laatua ja hyviä toimintatapoja. Tätä kehitystä kuvastavat nykyisin mm. laadun ja ympäristöasioiden hallinnan yhdistävät toimintajärjestelmät.

Ympäristönsuojelun toteuttaminen käytännössä edellyttää myös selkeämpää ja konkreettisempaa alakohtaista ympäristöosaamisen määrittelyä: sairaanhoitajan, autonkuljettajan ja arkkitehdin työssä ympäristönäkökohdat ovat erilaisia ja vaativat siten erilaista osaamista. Ympäristöosaaminen pitäisi myös voida todentaa, esimerkiksi erillisen "ympäristöpassin" avulla. Erityisesti johtavassa ja päättävässä asemassa olevilta tulee jatkossa edellyttää ympäristöosaamista, jotta ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen varmistetaan organisaatioiden johtamisessa ja päätöstenteossa.

Jotta ympäristöosaamisesta tulisi osa perustaitoja ja ammattiosaamista, tulee ympäristöasiat ottaa huomioon kaikessa opetuksessa ja koulutuksessa päiväkodista ammatilliseen koulutukseen ja yliopistokoulutukseen saakka. Tämä asettaa suuren haasteen koulutusjärjestelmälle ja erityisesti opettajien osaamiselle. Heiltä vaaditaan sekä alakohtaista tietämystä että laaja-alaista ympäristökysymysten ymmärtämistä. Opetushenkilöstön osaamisen varmistamiseksi ympäristöosaaminen tulisi ottaa huomioon opettajien ja muun opetus- ja koulutushenkilöstön koulutuksessa, erityisesti opettajien tiedon ja osaamisen päivittämisessä. Vaikka ympäristöasioiden tuleekin läpäistä kaikki opetus ja koulutus, tämä ei yksin riitä. Ympäristöystävällisten ja kestävä kehityksen mukaisten työ- ja toimintatapojen lisäksi tulee tuntee myös ympäristökysymysten laajempi viitekehys, jotta oman toiminnan yhteys ympäristökysymyksiin ymmärretään ja ympäristömyönteisille toimintatavoille annetaan selkeät perusteet.

Ympäristöalalla, erityisesti materiaalivirtojen hallinnan alalla tarvitaan tulevaisuudessa entistä enemmän moniosaajia: ala kehitty nopeasti ja henkilöstön on kyettävä hallitsemaan entistä suurempia kokonaisuuksia. Tämä edellyttää monipuolista alan peruskoulutusta sekä hyviä täydennyskoulutusmahdollisuuksia. Yleisemmin ympäristöalalla koulutustarve on lähitulevaisuudessa pääasiassa olemassa olevan henkilöstön pätevoittämistä ja täydennyskoulutusta, jotta ammattitaito vastaa nykypäivän nopeasti lisääntyviin vaatimuksiin ja tekniseen kehitykseen. Esimerkiksi vesihuollossa tähän tarpeeseen vastaamaan ollaan parhaillaan kehittämässä vesihuollon ammattitutkintoa.

Ympäristöalalle syntyy teknologian kehityksen ja lainsäädännön muutosten myötä myös kapeita erityissectoreita, joilla vaaditaan tämän alan erityisosaamista. Näiden spesialistien tarve on kuitenkin Suomessa pieni, joten myös koulutus täytyy mitoittaa näihin tarpeisiin, jotta taso ja ajantasaisuus voidaan

varmistaa. Näillä erityisaloilla voi kuitenkin olla huomattava merkitys suomalaisen ympäristöosaamisen ja asiantuntijuuden viennin kannalta. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa Suomen vienti painottuu entistä enemmän tiedon ja osaamisen vientiin, ja ympäristöalan osaamisella on mahdollisuudet olla jatkossa yksi vahva vientivalttimme. Kansainvälisillä markkinoilla menestyvät kuitenkin vain alan edelläkävijät, joten korkeatasoista alan tutkimusta ja koulutusta tarvitaan.

Yksi selkeä trendi ympäristöalalla on lisääntynyt eri alojen ja ryhmien välinen yhteistyö ja verkottuminen. Ympäristöasiat eivät ole enää vain pienen asiantuntijajoukon vastuulla, vaan asiantuntijuus on jaettua ja ympäristökysymykset vaativat poikkihallinnollista lähestymistapaa. Lisääntyvän yhteistyön ja kanssakäymisen myötä myös kommunikointitaitojen merkitys korostuu. Paitsi varsinaista kielitaitoa, myös eri ammattiryhmien välisen kommunikoinnin taitoa tarvitaan, kun esimerkiksi ekologien, insinöörien ja taloustieteilijöiden on löydettävä yhteinen kieli, jotta kestävä kehityksen haasteeseen voidaan löytää yhteinen ratkaisu.

Työryhmien keskeiset tulokset:

- 1) Ympäristöasiat kuuluvat osaksi ammattitaitoa kaikilla aloilla.
- 2) Ympäristöasiat tulee sisällyttää läpäisevästi kaikkeen koulutukseen, mutta myös erillisiä ympäristöopintoja tarvitaan.
- 3) Ympäristöosaamisen sisällyttäminen osaksi kaikkea opetusta ja koulutusta edellyttää opettajien täydennyskoulutusta sekä oppimateriaalien kehittämistä.
- 4) Päättäjiltä on vaadittava kykyä ja osaamista ottaa ympäristökysymykset huomioon päätöksenteossa.
- 5) Yrityksissä ja muissa organisaatioissa ympäristöystävällisyys ei ole irrallinen tavoite, vaan olennainen osa laatua ja hyviä toimintatapoja
- 6) Nopeasti kehittyvällä ympäristöalalla osaamisen ylläpitäminen edellyttää jatkuvaa, elinikäistä oppimista.
- 7) Ympäristöalalla, varsinkin materiaalivirtojen hallinnassa tarvitaan jatkossa erityisesti moniosaajia.
- 8) Kapeille erityisaloille tarvitaan rajallinen joukko erityisosaajia Suomen työmarkkinoille, mutta alan osaamisella voi olla huomattavaa merkitystä ympäristöosaamisen viennin kannalta.
- 9) Yhteistyö- ja kommunikointitaitojen merkitys ympäristöalalla korostuu

Lisätietoja seminaarista:

Kati Lundgren, Suomen ympäristöopisto SYKLI, kati.lundgren@sykli.fi, GSM 050 572 7771